FESTIVALUL ENESCU 2013. FASCINAȚIA CONTINUĂ

(Costin Popa – 15 septembrie 2013)

Baroc și classic

La Venexiana, Corul Preludiu (Foto Agerpres)

Ansamblul de muzică veche „La Venexiana", dirijat de Claudio Cavina, și Corul de cameră „Preludiu" al Centrului Național de Artă „Tinerimea Română" condus de Voicu Enăchescu și-au reunit forțele în Sala Ateneului pentru tălmăcirea operei L'Orfeo (catalog Stattkus SV 318), prim opus de gen scris de Claudio Monteverdi pe libretul lui Alessandro Striggio, lucrare de esență renascentistă ce face tranziția către barocul timpuriu, devenind una dintre bijuteriile începutului de secol XVII.

Un demers care nu putea reuși fără o desăvârșită specializare în muzica epocii, fără o imersiune profundă în spiritul compozitorului, legendar autor de madrigale și precursor al genului liric ce începuse să se înfiripe în Italia acelui timp. Cele două ansambluri au întrunit toate condițiunile unei cooperări exemplare și, trebuie spus de la bun început, rezultanta s-a situat în domeniul excelenței interpretative. Cinci acte au descris cunoscutul mit al lui Orfeu în sonoritățile rafinate ale instrumentelor originale, ale vocilor soliștilor italieni și membrilor reputatului cor bucureștean. Sub bagheta lui Claudio Cavina expozeul a căpătat virtuți dramaturgice și de tensiune, cu puternice tente teatrale. Fără teama de a greși, se poate afirma că fiecare instrumentist, membru al formației „La Venexiana", are o individualitate pregnantă, o desăvârșită stăpânire a stilului, de la care pentru omogenizare rămâne un singur pas. Asamblarea a fost exemplară, în condițiile în care s-a cântat cu sunet cultivat, fie că a fost vorba de pachetul „cordarilor", de excelenții suflători – alămuri virtuoze, de clavecin sau harpă... Același lucru se poate nota și despre Corul de cameră „Preludiu", ale cărui performanțe construite și forjate de maestrul Voicu Enăchescu, fie că ne gândim la tutti sau la partida vocilor grave – folosită separat în opus, se situează la un cert și validat nivel internațional. Pe toată linia, acuratețea a fost maximă.

În privința glasurilor soliste, „zicerea" cu sens a recitativelor – abundente în partitură, tehnica non-vibrato, sunetele flautate, nuanțările, expresivitatea frazării, delicatețea, preluarea ornamentațiilor – ce încep să-și facă loc în scriitura lui Monteverdi au fost lecții de stil. Totul în condiții de remarcabilă calitate vocală. Îndeosebi interpretul lui Orfeo, baritonul Furio Zanasi, soprana Roberta Mameli (La Musica și Euridice), mezzosoprana José Maria Lo Monaco (Messaggera și Speranza), soprana Monica Piccinini (Proserpina și Ninfa), dar și basul Salvo Vitale (Carone) au fost corifeii interpretării. Un simplu exemplu de cultură și încadrare în stil a demonstrat mezzosoprana José Maria Lo Monaco, artistă cunoscută pentru realizări în partiturile romantice italiene, care aici și-a modelat vocea amplă și profund timbrată pentru emisia cu sunete non-vibrato.

Dar nu numai cei de mai sus și-au adus aportul creator pentru a induce în Sala Ateneului parfumul și atmosfera epocii, ci și ceilalți interpreți, Rafaele Costantini (Plutone), Luca Cervoni (Apollo și

Pastore I), Alessio Tosi (Pastore II și Spirito I), Raffaele Pè (Pastore III), Mauro Borgioni (Pastore IV și Spirito II).

A doua zi, în același ambient, barocul a putut fi admirat cu orchestra „Armonia Atenea", care a interpretat drama „Alessandro" HWV21 de Haendel, într-o distribuție de excepție cu celebrul contratenor Max Emanuel Cenčić (rolul titular) și soprana Julia Lezhneva (Rossane), artistă care, la nici 24 de ani, se bucură de o crescândă reputație. Sub bagheta lui George Petrou au mai cântat Laura Aikin (Lisaura), Pavel Kudinov (Clito), Xavier Sabata (Tassile), Juan Sancho (Leonato) și Vasily Khoroshev (Cleone).

Rudolf Buchbinder

În două seri consecutive, versiuni tradiționale ale celor cinci concerte pentru pian de Beethoven au fost oferite, în calitate de solist și dirijor, de reputatul pianist Rudolf Buchbinder. Au fost lecții de clasicism vienez, artistul vădind în tălmăcirile sale o aplecare înspre didactic. Stăpân pe tehnica sa, a făcut ca pianul să sune viguros, cu energie beethoveniană, dar și poetic, diafan pe căile visării, în mișcările mediene. Virtuozitatea, câteodată mecanică, a fost îmbinată cu forța, dar eleganța discursului nu a fost niciodată abandonată. A acompaniat, a participat activ, în bună înțelegere cu demersurile profesorului, Orchestra Filarmonicii George Enescu.

Christian Zacharias

Pianistul și dirijorul Christian Zacharias este un artist super-îndrăgit în București. „Nopțile albe" din Sala Ateneului în compania lui și a Orchestrei de Cameră din Lausanne au fost întotdeauna memorabile. Programul alcătuit pentru ediția 2013 a fost integral mozartian, menit să ilustreze cultura sunetului muzicii maestrului de la Salzburg, în care ansamblul și Zacharias însuși excelează. Simfonia concertantă pentru vioară, violă și orchestră în Mi bemol major K364 (soliști François Sochard și Eli Karanfilova), Concertele pentru pian și orchestră nr.15 și 23, Fantezia nr.3 în re minor K397 și Rondo în Re major pentru pian K485, cărora li s-au alăturat Simfonia nr.40 și Serenada nr.9 „Cornul poștalionului", au pus în evidență virtuozistica perlată a pianistului Zacharias, energia care nu abzice de la transparență a dirijorului Zacharias, în fața unei orchestre tinere, în plin proces de omogenizare sonoră.

Claire-Marie Le Guay, o excelentă pianistă, ...

Claire Marie Le Guay
și Enrique Mazzola

...a fost solista primului concert al Orchestrei Naționale din Île-de-France, dirijată de Enrique Mazzola. Delicatețea și nu puterile asupra clapelor a dominat imaginea lucrării Concertino pentru pian și orchestră H 55 de Arthur Honegger, în schimb în Concertul în Re major pentru mâna stângă, op. 62 de Maurice Ravel, artista a cântat cu deosebită vigoare, cu vitalitate debordantă, susținută de o atitudine tehnică de excepție. Culori de sorginte impresionistă, fluide și pastelate au întregit discursul melodic.

A fost una dintre cele mai remarcabile interpretări ale concertului ravelian care s-au auzit la București. Bagheta lui Enrique Mazzola, decisă și vivace a indus sonorități de spectacol în ritmata Bacanală de Jacques Ibert, nu mai puțin în dansanta piesă Boul pe acoperiș de Darius Milhaud, dar și rafinamente pline de farmec în Suita a II-a op. 57b pentru orchestră din baletul „Daphnis și Chloé” de Ravel.

Din nou „Otello”

Sub bagheta aceleiași Keri-Lynn Wilson, din punct de vedere muzical, spectacolul al doilea a fost reușit pe de-a-ntregul, demonstrând rodajul.

În stare de grație s-a arătat tenorul Marius Vlad Budoiu (Otello) iar cele mai bune momente dramatice au venit în primul rând în „Esultate” și „Amore e gelosia vadan dispersi insieme”, dar și în „Ora e per sempre addio” sau duetul cu Iago. Soprana Nicoleta Ardelean (Desdemona brunetă) a adus în spectacol o frazare frumoasă, pianissime îngrijit construite, cele mai bune momente în rol fiind pasajele de accentuat lirism din primul și mai ales ultimul act. Iago a fost baritonul Ștefan Ignat, generic în nota premierei dar, în plus, cu eseuri de înmuieri de sunet în dialogul insinuant cu Roderigo (primul act) sau în povestea visului din cel de-al doilea. În alte roluri au fost distribuiți Liviu Indricău (remarcabil Cassio), Andrei Lazăr (Roderigo), Marius Boloș (Lodovico), Iustinian Zetea (Montano), Mihaela Ișpan (Emilia), Ionuț Gavrilă (Un herald).

Mirajul valurilor și al eternității

Antonio Pappano

În primul său program la pupitrul Orchestrei și Corului Academiei Naționale Santa Cecilia din Roma, dirijorul Antonio Pappano a dorit continuitatea între primele două piese, O barcă pe ocean (partea a III-a din suita Oglinzi) de Maurice Ravel și Poemul simfonic Vox Maris op.31 de Enescu. A solicitat să nu se aplaude decât la fine. Legăturile dintre cele două opusuri sunt, desigur, tematice prin evocarea întinderilor de ape, dar și stilistice, date fiind sonurile impresioniste. Pe fond, lucrurile stau altfel, așa încât Ravel, acest minunat colorist, a fost zugrăvit de minunatul ansamblu și de șeful său în sugestii de unduiri, expansiuni, retrageri, mister.

Înnegurat, cu rare momente de lumină, cu culminații oedipiene și final descătușat din talazuri, ca o armonie eternă, Vox Maris a primit pecetea de testament al compozitorului, de sinteză concluzivă a unui crez de viață și viață de după moarte. Vocea matelotului a revenit tenorului Marius Vlad Budoiu, iar corul a susținut ideatica dirijorală.

Virtuțile orchestrei romane s-au confirmat în lectura Simfoniei nr.9 în mi minor „Din Lumea Nouă" de Dvořák: „Streich" omogen și cu sunet frumos, sensibil, aerisit, alămuri valoroase, deși neferite de accidente (se întâmplă mai peste tot), „lemne" de calitate sonoră. Pappano s-a dovedit arhitectul arcuirilor romantice și al construcțiilor grandioase.

O rugă continuă...

... domoală, pioasă, comemorare a celor dispăruți, în totală reculegere și adâncă adorație către Divinitate. Atmosferă de catedrală. Liniște, pace eternă, sacralitate. Teribilele amenințări ale Judecății de Apoi (Dies irae) - singurele care străpung calmul seren. Și, din nou, clipe înălțătoare de rugăciune, în genunchi, cu capul plecat și mâinile împreunate, spre izbăvire... Libera me. Așa a gândit Antonio Pappano Messa da Requiem de Verdi, fără revoltă, fără patimă, inspiratoare în suflete, invitând la meditație absolută și transportând spiritele în sfere infinite, ca ofrandă adusă Cerului.

A construit monumentalul opus în tempi rari, introspectivi, a modelat emoționant desenele melodice, a exacerbat nuanțele de pianissimo până la inaudibil (pagina de început) iar pasajelor de forță extremă le-a asigurat contrastul și impactul. Fără ostentație. Orchestra Academiei Naționale Santa Cecilia și-a demonstrat valoarea în răspunsuri pe măsură, venite grație omogenității ansamblului, calității „cordarilor" și, bineînțeles, tăișului alămurilor atât de solicitate în Tuba mirum. În egală măsură, Corul formației romane a impresionat printr-un cânt nuanțat la extrem, de la murmur (Requiem aeternam) la inflexiuni expresive (Lacrymosa), de la creșteri și descreșteri într-un legato sublim (Agnus Dei) la momentele puternice, de mare angajament sonor.

Concepția lui Pappano a rezonat puternic în cvartetul solistic, alcătuit din nume de mare rezonanță mondială. Frumoase moliciuni și cânt în piano a expus glasul catifelat al basului René Pape în Confutatis maledictis, tenorul Saimir Pirgu a fost impecabil în dificilul Hostias, cu mezzavoce fluidă, moment de cugetare profundă ridicată în înalturi. Și mezzosoprana Ekaterina Semenchuk și-a găsit cele mai bune momente în cântul moale din Lux aeterna, după cum soprana Liudmyla Monastyrska a folosit în Offertorio lanțuri de pianissime măiestrit intercalate nuanțelor de forte, prin diminuendo-uri și apoi crescendo-uri pe un singur arc de respirație. Între soliști, orchestră și cor a existat o desăvârșită unitate de expresie în scopul servirii ideaticii dirijorului, reflecția la odihna în pace.

Am rememorat secvențele cele mai bune ale vocaliștilor. Spicuiesc și din celelalte. Soprană spintă cu voce sombrată, ușor vibrantă, ale cărei performanțe în rolurile verdiene de coloratură dramatică (Abigaille, Lady Macbeth, Odabella) sunt cunoscute, Liudmyla Monastyrska a arătat și cât de dificil este atacul unei acute de Si bemol la finele unui interval de octavă (Requiem în Libera me), după cum Saimir Pirgu a demonstrat cât de neplăcute sunt lipsa de omogenitate a primei fraze Kyrie eleison din secțiunea Requiem sau un Si bemol înalt „împins", în finalul din Ingemisco. Vibrant și cu accent slav a fost glasul Ekaterinei Semenchuk, iar lipsa de concentrare l-a dus pe

René Pape să emită unele sunete nazale și „deschise” în Christe eleison din Requiem sau liniare în Confutatis maledictis.

Sunt câteva „lovituri”... beckmesseriene care însă nu alterează minunea întregului.

London Philharmonic Orchestra, fără fisură

Se întâmplă rar ca de la primul sunet să se contureze o imagine de înaltă calitate. Așa a fost la primul concert, de la atacul Uverturii „Marele Paște rusesc”, op.36 de Rimski-Korsakov. Imediat, alături de alămurile cu sonorități și calde, și incisive (celebră partidă la orchestrele londoneze!) s-au revelat noi și noi daruri ale filarmoniștilor: corzi vaporoase, sunete rotunde la suflătorii în lemn și, peste tot și toate, o generozitate sonoră și o senzație de „compact”, semn că selecția instrumentiștilor se face cu maximă exigență pentru conservarea omogenității și a caracteristicilor de tonuri. Este apanajul marilor ansambluri.

Vladimir-Jurowsky

Poate că acestei formații de excepție, care pare că poate cânta singură, nu i s-ar fi potrivit un dirijor de altă factură. Este drept că și rodajul Simfoniei nr.1 în do minor WAB 101 de Bruckner a fost solid. Gestica lui Vladimir Jurowsky este simplă, redusă, liniară, dar de maximă eficacitate, prin punctări și indicații directe și precise, cu tactare minimală. Rezultatele în construcția opusului brucknerian au fost evidente în restituirea maiestuozității și masivității scriiturii, în evidențierea jocurilor suprafețelor sonore, de la eroic la liric.

Parțial diferită a fost abordarea din punct de vedere gestual a Simfoniei nr.3 cu cor în Do major op.21 de George Enescu. Jurowski a detaliat desenele baghetei și ale mâinii stângi, s-a implicat cu tot spiritul într-o lucrare de un simfonism tot atât de complex dar, probabil, nouă pentru el,. Șeful de orchestră a sesizat planurile ideatice, le-a reliefat cu atenție, a redat expresiile grandioase, cu culminații înfricoșătoare, dar și melismele în pianissimo, evocatoare de mister, ca niște tânguiri dezvoltate apoi spectaculos pentru a se topi într-un tipic final de tihnă enesciană. Vocalizele (Corul Academic Radio dirijat de Dan Mihai Goia) s-au integrat potrivit atmosferei părții finale, a III-a. Interpretarea monumentalei simfonii enesciene de către London Philharmonic Orchestra în Festivalul George Enescu a fost o referință rezonantă peste timp. Îmi doresc, ca instrumentiștii britanici și dirijorul Vladimir Jurowski, să și-o mențină constant în repertoriile lor.

Soliștii celor două seri au fost Anika Vavić (sensibilă și delicată în Concertul nr.3 pentru pian și orchestră în Do major, op.26 de Prokofiev, în pofida unor confruntări dezavantajante cu efluviile de sunet ale filarmoniștilor) și Leonidas Kavakos (maestrul atingerilor miraculoase ale corzilor cu arcușul și al țesăturilor transparente în Concertul pentru vioară și orchestră în Re major, op.77 de Brahms).

O orchestră fără fisură, o tălmăcire cu caracter de unicitate a celei de-a treia simfonii enesciene și o personalitate dirijorală care se așează în rândul celor mai mari maeștri contemporani ai baghetei, iată impresiile majore după cele două seri cu London Philharmonic.